

ЗМІСТ

У пошуках місця в сучасному світі (*Володимир Самойленко*) 7

Вступ. Культура і політика в уявленнях глобалізації 11

Глобалізації циркулярні й тангенціальні 12

Основні питання методології 19

I. НАРАТИВИ, МЕТАФОРИ І ТЕОРІЇ

Глава 1. Глобалізуватися чи обстоювати ідентичність: що обрати..... 25

Громадські взаємодії або підприємницьке лобі 26

Коли Давиду невідомо, де Голіаф 31

Способи уявлення глобального процесу 37

Вистави глобалізації та мелодрами міжкультурності 40

Глава 2. Глобалізація: неідентифікований культурний об'єкт 43

Інтернаціоналізація, транснаціоналізація, глобалізація 43

Що спільного між «Макдональдсом» і Макондо? 49

Листівки для бестіарію глобалізації 52

Польові дослідження Мексики в Единбурзі 59

Від наративів до культурної теорії глобалізації 62

Глава 3. Ринок і мультикультурність: Латинська Америка

між Європою та Сполученими Штатами..... 67

Міграції минулі і сучасні 70

Конфлікти між наративами ідентичності 75

а) Маніхейська бінарність 79

б) Зустріч культур 82

в) Захопленість на відстані 84

г) Несумірні ідентичності 89

д) Американізація латиноамериканців, латиноамериканізація
Сполучених Штатів 92

е) Добросусідські відносини під опікою США 96

Латиноамериканський культурний простір
і транснаціональні мережі 99

Глава 4. Не знаємо, як визначати інакших..... 105

Неперекладна мультикультурність 107

Міжкультурні мережі 117

Багатоманітні громадяни 122

II. ІНТЕРМЕДІЯ

Глава 5. Відмінності між латиноамериканським антропологом, європейським соціологом і американським фахівцем з культурних досліджень.....	129
---	------------

III. ПОЛІТИКА МІЖКУЛЬТУРНОСТІ

Глава 6. З Парижа до Маямі транзитом через Нью-Йорк	145
Візуальні мистецтва: від авангардизму до jet-мистецтва.....	148
Видавнича індустрія: мондіалізація в частинах	153
Аудіовізуальні індустрії: латиноамериканські голоси англійською мовою	158
Набутки і втрати.....	165
Глава 7. Культурні столиці та глобальні міста	169
Урбаністичне відродження.....	170
Глобалізація периферійних міст.....	173
Від міських просторів до медійних мереж	175
Провінційні та глобальні уявлення.....	180
Глава 8. До питання культурних програм глобалізації	185
Культурні дослідження за часів, коли вичерпується подив	188
Культурне відновлення публічного простору.....	192
Естетика для міжкультурних гурманів.....	205
Від дій на переривання до політики посередництва.....	211
Додаток. До антропології непорозумінь: Дискусія щодо методу роботи з міжкультурністю.....	217
Мистецькі та наукові стратегії	217
Непов'язані історії.....	221
Відкриття мультикультурності.....	226
Ритуали по один і по другий боки віконця	228
Бібліографія	240
Показчик імен.....	252

У ПОШУКАХ МІСЦЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

У своїх пошуках місця в сучасному світі та шляху розвитку сьогоднішня Україна традиційно орієнтується на досвід європейських країн, західних або пострадянських, більшою або меншою мірою розвинених. Але світ, у якому вона хоче знайти це місце, давно глобалізований. Утім, дослідники сучасності досі не можуть дійти одностайної думки, що саме це означає. Та чи варто більш-менш сліпо копіювати європейський досвід, зокрема європейські помилки? На іншому боці Земної кулі лежить величезний континент, де країни шукають цікаві, самобутні шляхи чи то вже прямують ними.

Два роки тому у видавництві «Ніка-Центр» вийшла книжка «Латиноамериканський виклик» бразильського та французького соціологів Бернарду Соржа та Даніло Мартучеллі, де подана комплексна картина теперішнього стану латиноамериканських суспільств в умовах докорінних трансформацій усіх сфер сучасного життя. Вітчизняний читач побачив переконливу картину вражаючої тотожності між тим, що відбувається у сучасній Україні й у латиноамериканському світі: схожість проблем, шляхів їхнього розв'язання, реформ, витоків.

І ось перед вами ще одна книга латиноамериканського дослідника. Нестор Гарсія Канкліні (нар. 1939) – всесвітньо відомий аргентинський антрополог, соціолог, культуролог, дослідник мистецтва і літератури та письменник-есеїст. Він закінчив Національний університет Ла Плати у 1975 р., захистив там докторську дисертацію. Здобув ступінь доктора в Університеті Париж X – Нантер. Викладав в університетах Ла Плати, Буенос-Айреса, Сан-Паулу, Барселони, Остина, Стенфорда, Неаполя та інших. З 1990 р. живе у Мехіко та обіймає посаду професора в Автономному університеті Метрополітана. Також очолює програму досліджень міської культури.

Протягом своєї наукової кар'єри він розробив декілька концепцій у царинах глобалізації, споживацтва, мультикультуралізму. Гарсія Канкліні є автором численних праць з соціології культури в умовах глобалізації, соціології постмодерної культури, літератури та мас-медіа.

Йому належить теорія гібридних культур. У 1992 р. він став лауреатом премії Асоціації Латиноамериканських досліджень, у 1995 р. – премії Іbero-Американської видавничої асоціації за кращу книжку про Латинську Америку, у 1996 р. – премії Національної Ради з науки і техніки Мексики (Конекс).

Книжка «Уявлена глобалізація» – дослідження у царині антропології, історії та соціології, підсумок досліджень Нестора Гарсії Канкліні, що він їх вів протягом кількох десятиріч. За словами автора, це дослідження масової та міської культури, нових неординарних процесів реальності, культурних змін і пошуків управління ними. Його думка, неначе часом бурхливий, часом спокійний потік, вільно простує між такими полярними позиціями, як «технологічний оптимізм» та «культурний відчай», знаходячи мілини компромісів і пороги відторгнення. Книжка також присвячена мультикультуралізму й обмеженню ринку границями глобалізації. Це певне переосмислення мистецтва, культури та комунікацій.

Після двох десятиліть дослідження глобалізації як невідворотної долі сьогодення автор зупиняється на «пропущених з'єднаннях, втрачених взаємопроникненнях і нерівності та нерівномірності процесів глобалізації». Він переосмислює уявні конфлікти і зміщує акценти від циркуляційної глобалізації до глобалізації тангенціальної.

Велике місце в книжці відведено взаємодії між Європою, США та Латинською Америкою як «двигуна» глобалізації. Автор наголошує на потребі зміщення історичного погляду на цю взаємодію з обов'язковою необхідністю врахування культурної самобутності. Конфлікти інтеграції та економічної конкуренції між цими трьома світами є підґрунтям як дивергенції, так і конвергенції. Підкреслено, що проблема міграції людей і капіталів набагато складніша, ніж вважалося раніше. «Простіше зробити інвестицію у нову країну, аніж стати її громадянином», – наголошує автор. Асиміляція й ідентичність – саме ті наріжні камені, на яких базується його соціологічне дослідження.

Яскраво змальована ситуація у мистецтві та індустрії культури, зокрема світовій гегемонії США. Гарсія Канкліні диференційовано розглядає проблеми транснаціоналізації у наявних культурних ареалах, а також досліджує напругу, що виникла між гомогенізацією та відмінностями в асиметричних відносинах між країнами та регіонами. У полі зору автора – пошуки митців, пов'язані з культурними розбіжностями, які, на його думку, спричиняють виникнення таких антагонізмів, як творчість проти засобів масової інформації, лінгвістичне експериментування проти кальок міжнародного стилю тощо. Автор

намагається описати механізми, за допомогою яких транснаціональні компанії формують глобальну масову культуру. До того ж дослідник робить акцент на існуванні значної невідповідності між державними та приватними суб'єктами, що відповідають за менеджмент культурної політики. Проведені дослідження стосуються галузей образотворчого мистецтва, видавничої справи, аудіовізуальної сфери. Індустрія культури стала одним з найприбутковіших видів світової економічної діяльності поряд із значною нерівністю у царині виробництва і продажу між США та іншими блоками, особливо для мас-медіа.

Багато уваги Гарсія Канкліні приділяє проблемам урбаністики, оскільки він є одним з провідних світових фахівців цих теренів. Міський простір – уособлення глобалізації, що породжує ключові проблеми дуалізації та сегрегації, які протікають як у містах Аргентини чи Бразилії, так і у Нью-Йорку чи Парижі. Місто подано як простір, де ідентичність і почуття належності створюються матеріальними та символічними ресурсами різного географічного походження. Саме міста формують і національні держави, і глобальні ринки.

Окрему увагу і, так би мовити, особливу любов приділено дослідженню такого поняття, як пограниччя, яке хвилювало і хвилює багатьох дослідників суспільств. Автор має свою концепцію цього феномена і його впливу на глобалізований світ.

Згадувані напрями – лише невеликий і неповний перелік проблем, викладених аргентинським майстром у цій книжці.

«Уявлена глобалізація» уособлює суму підходів до перегляду концепції простору та паралельне перегрупування ідеї нації і світу. А також пошук шляху і свого місця у тому світі.

Володимир Самойленко, канд. геогр. наук